

TER IDZARD, DE KERK

Historie

De laat-Gotische kerk van Ter Idzard, of zoals men ter plaatse zegt "De Rizzerd" is op grond van materiële aspecten te dateren tussen circa 1480 en 1550. op plaatsen waar de pleisterlaag ontbreekt, blijkt het oorspronkelijke metselwerk te bestaan uit rooswinkels, een kleine variant op de kloostermop, in stand verband. Opvallend is daarbij de aanwezigheid van veelgroenig verglaasde bakstenen, die de kerk vroeger een bijzonder aanzien moeten hebben gegeven.

De verdere geschiedenis van het gebouw kan door het beperkte aantal (archivarische) bronnen slechts sprongsgewijs worden gevolgd. Zo is bekend dat de kerk in 1596 werd verfraaid met een gebrandschilderd raam, vervaardigd door Doede Juckes "glaesmaecker binnen Leeuwarden ". In de rekeningboeken van de kerkvoogdij komen enkele grote uitgaven voor die wijzen op ingrijpende werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld in de jaren 1712, 1713 en 1720. Kort daarna , in 1723, tekende Jacobus Stellingwerf de kerk. Frappant is dat hij een kerkgebouw weergeeft van zeven raamtraveeën lengte, met een driezijdige koorsluiting en aan de zuidwestzijde van de kerk een klokkenstoel met één luidklok. In 1863 werden uitbetalingen gedaan voor een "buitengewone reparatie", aan de kerk. Vermoedelijk werden toen de twee westelijke traveeën, ruim s.50 m., afgebroken. De kerk werd tenslotte in 1903 "herbouwd", zoals de gedenksteen boven de toegang vermeld. Het betrof een ingrijpende verbouwing, die het huidige aanzien, zowel in- als uitwendig, van de kerk, heeft bepaald. uitvoerders waren W.A. Scheenstra uit Ter Idzard en H. Edinga uit Oldeholtwolde. De twee westelijke traveeën aan de noordzijde werden aan de binnen- en buitenzijde afgebikt en evenals de westgevel gedeeltelijk met nieuwe steen aan de buitenzijde beklampt. De klokkenstoel werd afgebroken en het afkomende hout werd gebruikt voor een luiconstructie in de nieuwe dakruiter, die pas in 1926 een spits kreeg. Als gevolg van de toenemende ontvolking van het platteland na de Tweede Wereldoorlog en de ontkerkelijking bleken de lasten van twee kerkgebouwen voor de gecombineerde gemeente Oldeholtwolde-Ter Idzard te veel. Op 31 maart 1978 werd de kerk van Ter Idzard overgedragen aan de stichting Alde Fryske Tsjerken, waarna enig noodherstel werd verricht. Een volledige restauratie van de kerk heeft nog niet plaatsgevonden.

Het gebouw.

Het eenvoudige zaalkerkje bestaat uit vijf raamtraveeën met een driezijdige koorsluiting. Het oude muurwerk, is geleed door eenmaal versneden steunberen en grotendeels beraapt met portlandcement. op het kerkdak liggen gesmoorde, gegolfde Friese pannen. De dakruiter aan de westzijde van de kerk wordt bekroond door een achtkante, ingesnoerde spits belegd met leien in maasdekking; de weerhaan ontbreekt. In de toren hangt een luidklok uit 1949. De, relatief hooggeplaatste, vensters zijn meest spitsboogvormig, maar tamelijk gedrongen. Deze weinig elegante raamvorm komt voort uit een regelmatige geleding van de binnenwand: in elk travee waren een venster en een rondbogig spaarveld vertikaal gepaard.

Interieuronderdelen

Met uitzondering van de vier grafzerken in het middenpad kwamen alle interieuronderdelen in of na 1903 tot stand. De zerken lagen aanvankelijk echter in het koor en bedekten de grafkelder van de leden van het geslacht Terwisscha van Scheltinga, overleden tussen 1699 en 1784, en het graf van Bernardus Frankena, overleden 16(7)0. De kathedervormige preekstoel aan de oostzijde is verwant aan het type dat wordt aangeduid als podiumpreekstoelen.

Op de binnenwand zijn drie natuurstenen epitafen aangebracht, die de herinnering levend houden aan het geslacht Van Idzaerda. De oudste en tevens kleinste wordt door velen als een fragment beschouwd. Het opschrift memoreert het overlijden van Haiko Meines van Idzaerda in 1531 en zijn echtgenote Imck Rommaerts in 1552. Het rolwerk rondom het alliantiewapen is met merkwaardige haaltjes versierd. Het geheel is thans omlijst door een schaduwschildering. Aan dezelfde wand hangt een groter epitaaf voor Baerte van Idzaerda. Het Latijnse opschrift eert deze " Frisiorum Senator ", die als een der eersten door het afschudden van het Spaanse juk de grondslag heeft gelegd voor de vrijheid van Friesland. Hij overleed op 14 mei 1603 in de ouderdom van 75 jaar. De omlijsting van het Latijnse gedenkschrift heeft aan de boven- en onderzijde gereconstrueerde alliantiewapens van Van Idzaerda en Rommaerts. Vazen en engelkopjes complementeren het geheel, dat eveneens is voorzien van een schaduwomlijsting. Aan de zuidwand is tenslotte het derde epitaaf aangebracht, gedateerd 1620, voor Meinardus van Idzaerda. De opbouw van de omlijsting is samengesteld uit Renaissance architectuurelementen. Op het middenpaneel staat het Latijnse " in Memoriam " aan deze afgevaardigde naar de Dordtse synode. Meinardus keerde daarvan voortijdig en dodelijk ziek terug naar Friesland en overleed te Leeuwarden. Op de voluten links van het middenpaneel

zijn monogrammen aangebracht LS(teenouwer?) en BB(eeldhouwer?).

Het orgel

In 1933 had de kerk een soort orgelgestoelte aan de westzijde boven de toegangsdeur, waarop een harmonium-achtig instrument stond opgesteld. Deze curieuze opstelling werd in 1937 veranderd oor het timmeren van een galerij over de gehele breedte van de kerk, waarop een kabinetorgel werd geplaatst uit de tweede helft van de 19de eeuw. Het instrument werd geleverd door fa. Bakker en Timmenga uit Leeuwarden en bestond uit deels nieuw en deels oud materiaal.

De dispositie is eenvoudig.

Dolf van Weezel Errens
1994

Literatuur:

J. Hepkema, Historische wandelingen door Friesland (Herdruk van: Eenvoudige memories en bemerkngen)
Leeuwarden 1970.

G.J. Veenstra, Het kerkgebouw der Ned. Herv. Gemeente te Ter Idzerd. In: Nieuwsblad van Friesland, d.d. 18 september
1933.